

Komedia charakterów, komedia intrygi

Zemsta Aleksandra Fredry

- jest przeznaczony do wystawienia na scenie;
- składa się z czterech aktów podzielonych na sceny (akt I liczy osiem scen; akt II – dziewięć scen; akt III – siedem scen; akt IV – trzynaście scen);
- nie ma kategorii narratora (jak w epice) ani podmiotu lirycznego (jak w liryce); czytelnik/widz dowiadyuje się o wydarzeniach z wypowiedzi i działań bohaterów;
- osoby dramatu wypowiadają się za pomocą dialogów i monologów;
- obok tekstu głównego (tworzonego przez wypowiedzi bohaterów) pojawiają się także didaskalia (tekst poboczny, wskazówki dla reżyserów)

Zemsta jako dramat – rodzaj literacki

EKSPOZYCJA

Plany małżeńskie Cześnika
(poślubienie Podstoliny).

Wąśnie Cześnika i Rejenta – zatarg
wywołany budową muru.

Miłość Wacława i Klary zagrożona
niezgodą rodzin.

Zemsta – budowa akcji

ROZWINIĘCIE

Przyjęcie oświadczyn Cześnika przez Podstolinę.

Wacław na zamku Cześnika – opiekuna Klary.

Spotkanie Wacława z Podstoliną.

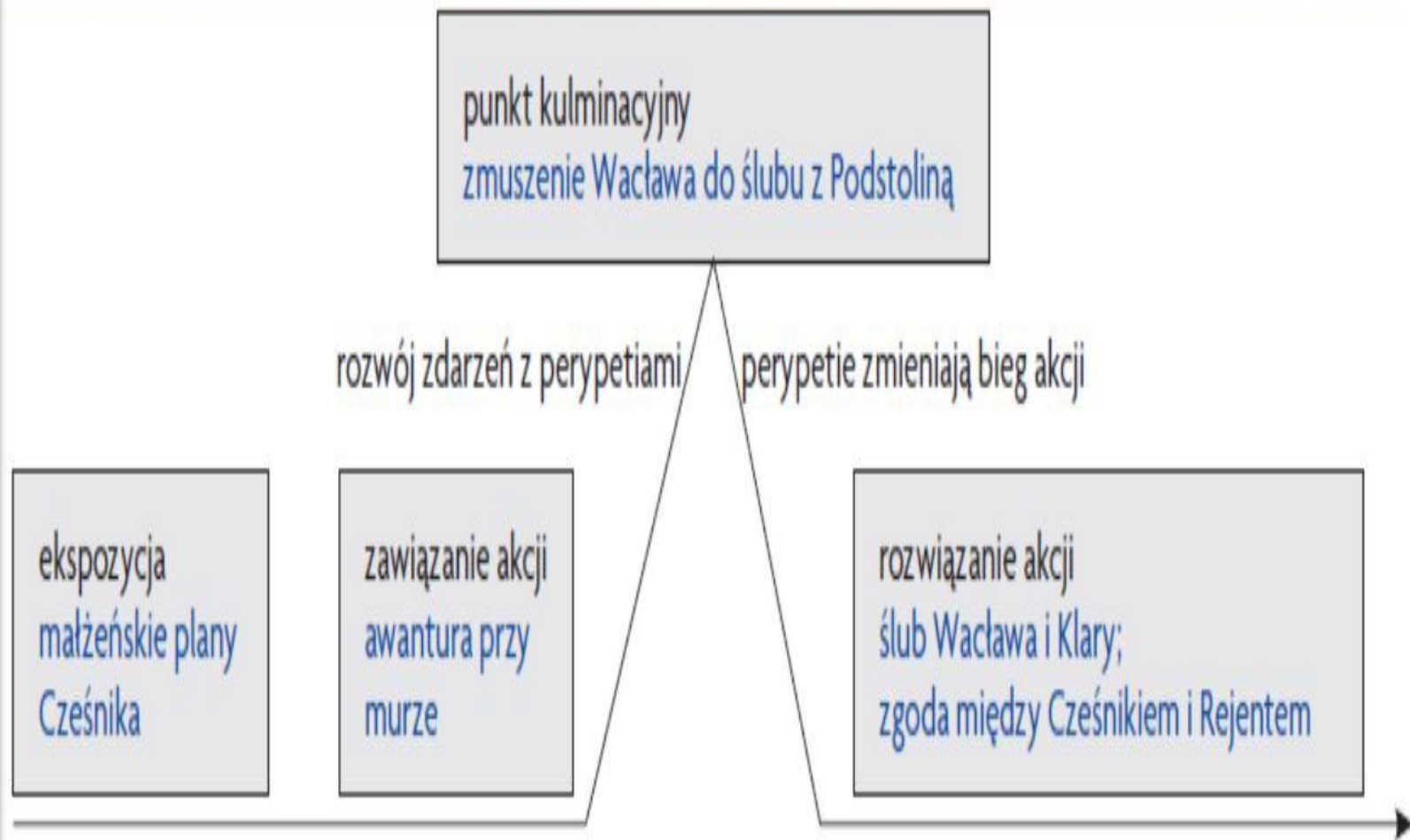
Napisanie przez Rejenta aktu oskarżenia na Cześnika.

Zawarcie przez Rejenta umowy z Podstoliną, aby pokrzyżować plany Cześnika.

Zemsta – budowa akcji

PUNKT KULMINACYJNY	<p>Wyzwanie Rejenta przez Cześnika na pojedynek (może dojść do rozlewu krwi).</p> <p>Zmuszenie Wacława przez ojca do poślubienia Podstoliny.</p>
PERYPETIE	<p>Chęć zemsty Cześnika.</p> <p>„Zmuszenie” Wacława przez Raptusiewicza do poślubienia Klary.</p>
ROZWIĄZANIE	<p>Zawarcie małżeństwa.</p> <p>Błogosławieństwo Milczka.</p> <p>Zaniechanie pojedynku – zgoda zwaśnionych stron.</p>

Budowa akcji

Budowa akcji - schemat

ZAMEK CZEŚNIKA

Cześnik snuje plany małżeńskie.

Papkin wypytuje Podstolinę o jej zamiary.

Klara spotyka się

Słudzy Cześnika wyganiają mularzy.

Cześnik oświadcza się Podstolinie.

Po rozmowie z Wacławem Podstolina zmienia plany matrymonialne.

Papkin idzie do Rejenta wyzwać go w imieniu Cześnika na pojedynek.

Podstolina przybywa do Rejenta.

Cześnik dowiaduje się o zdradzie Podstoliny.

Cześnik zmusza Wacława do ślubu z Klarą.

ZGODA

ZAMEK REJENTA

Rejent wysła mularzy do naprawy muru.

z Wacławem

Mularze naprawiają mur.

Wacław oddaje się w niewolę Papkinowi.

Rejent kontaktuje się z Podstoliną i ustalają warunki jej ślubu z Wacławem.

Rejent namawia mularzy do złożenia fałszywych zeznań.

Rozmowa Rejenta z synem o ślubie.

Wacław mówi Klarze o planach ojca.

Rejent przybywa do zamku Cześnika.

Podstolina przybywa do zamku Cześnika.

Przebieg akcji - miejsca

- utwór ma pogodny nastrój;
- występują w nim różne rodzaje komizmu;
- jego akcja jest żywa, pełna nieoczekiwanych zwrotów;
- problem zostaje rozwiązany i wszystko kończy się dobrze dla bohaterów – szczęśliwe zakończenie.

Zemsta jako komedia

Komedia intrygi:

- Podstawowym elementem takiej komedii jest intryga lub kilka powiązanych ze sobą intryg, których celem jest pokrzyżowanie planów innej postaci.
- Intrygi w *Zemście*: Cześnik chce zemsty na Rejencie, Rejent na Cześniku, Waclaw chce poślubić Klarę, a Podstolina chce zdobyć Waclawa. Intencje bohaterów są sprzeczne.

Komedia charakterów:

- Komedia, w której efekty humorystyczne polegają głównie na przejawianiu wad przedstawianych postaci. Intryga nie gra tu głównej roli, a cała akcja wynika z zazębienia się i tarcia tych „charakterów”.
- W *Zemście* charaktery, które się ścierają, to ogień – Raptusiewicz i woda – Milczek, ich skonstrastowanie napędza akcję

Typy komedii

Spleceni wątkami...

Krzywda	Odwet
Rejent – na wieść o tym, że Cześnik chce poślubić Podstolinę – kusi kobietę propozycją ożenku z jego synem Waclawem. Tym samym działanie Rejent krzyżuje plany Cześnikowi.	Cześnik pragnie nie dopuścić do ślubu Waclawa z Podstoliną i knuje intrygę; w imieniu Klary wysyła do Waclawa fałszywe zaproszenie na schadzkę. Gdy młody Milczek zjawia się, Cześnik aranżuje ślub młodzieńca z Klarą.
Cześnik czuje się zdradzony przez Podstolinę, która złamała dane mu słowo.	Cześnik chce zrujnować Podstolinę (jej majątek miał przepaść z chwilą, gdy Klara wyjdzie za mąż za Waclawa).

Motto:

motto – cytat postawiony przed tekstem utworu lub jego fragmentu, wprowadzający kontekst, zawierający klucz do interpretacji, oświetlający zamysł autora.

Motto *Zemsty* zostało zaczerpnięte z dzieła Andrzeja Maksymiliana Fredry (żyjącego w XVII w.) pt. *Przysłowia mów potocznych*. Nawiązanie do przysłowia: *Nie ma tego złego, co by na dobre nie wyszło* – każda sytuacja, nawet najbardziej niepomysłna, może mieć dobry skutek; nawet z jadu groźnego węża można przygotować lekarstwo (*dryjakiew*).

Tytułowa „zemsta” paradoksalnie przyczyniła się do szczęśliwego zakończenia komedii.

Przykłady sprzeczności:

- odmienność charakterów Rejenta Milczka i Cześnika Raptusiewicza;
- dwulicowość Rejenta: deklaruje wiarę i poszanowanie wartości, a w głębi duszy jest intrygantem za nic mającym chrześcijańskie miłosierdzie;
- rozbieżność między głoszonymi deklaracjami i opowiadanyimi historiami a czynami Papkina;
- dysonans między stylistyką i nastrojem miłosnych pieśni / wierszy na cześć ukochanej, a trywialną piosenką, jaką Papkin śpiewa dla Klary;
- Cześnik, człowiek niemłody i schorowany (co mu wytyka Dyndalski), jest wciąż przeświadczony o swojej męskiej atrakcyjności;
- kontrast między gwałtownym i wybuchowym Cześnikiem a ślamazarnym, niezdarnym Dyndalskim w scenie dyktowania listu;
- zestawienie poetyckiego opisu zamku z prozaicznym sporem Rejenta i Cześnika o dziurę w murze granicznym.

Komizm – cecha sytuacji, osoby lub języka, która budzi śmieszność, rodzi się z ujawnienia sprzeczności, kontrastu.

Komizm sytuacji	Komizm postaci	Komizm języka
<p>Polega na tworzeniu między bohaterami zabawnych sytuacji, zabawnego układu zdarzeń.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Misja „Iwa Północy”; • Sercowe kłopoty bohaterów; • Oświadczyzny Papkina; • Sztuka pisania listu; • Dziura w murze i inne perypetie w walce o zamek; • Rejentowicz jeńcem Papkina.	<p>Przejawia się w wyglądzie lub zachowaniu postaci.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Znaczące nazwiska, świadczące o charakterze postaci: Raptusiewicz, Milczek, Papkin. • Skontrastowanie postaci Cześnika i Rejenta. • Papkin – samochwała.	<p>Wyraża się w odpowiednio prowadzonym dialogu, w zestawieniu słów wywołującym śmieszność.</p>

SYTUACJA	CYTAT	ŚRODKI STYLISTYCZNO-GRAMATYCZNE
Deklaracje Papkina składane Klarze ujawniają sztuczność „ślubów”, nieadekwatność języka do sytuacji	<i>O królowo wszechpiękności! / Ornamencie człowieczeństwa. [...] Równowładna, równoczynna / Prezencyja twoja miła, / Starościanko miodopłynna.</i>	apostrofa neologizm wykrzyknienie
Nadmierna częstotliwość użycia powiedzonka <i>mocium panie</i> zarówno w mowie potocznej, jak w liście napisanym w imieniu Klary do Wacława	<i>Bardzo proszę... mocium panie... Mocium panie... me wezwanie.../ Mocium panie, wziąć w sposobie, / Mocium panie... wziąć w sposobie, / Jako ufność ku osobie... Mocium panie, waszmość pana; / Która, lubo mało znana.../ Która, lubo mało znana</i>	powtórzenia krótkie, urwane wypowiedzi indywidualizacja języka
Rejent do Mularza, podczas gdy ten domagał się wypłaty należności za pracę	<i>Idź serdeńko, bo cię trzepnę</i>	czasownik w trybie rozkazującym zdrobnienie zestawione z czasownikiem wyrażającym groźbę

Komizm języka

SYTUACJA	CYTAT	ŚRODKI STYLISTYCZNO-GRAMATYCZNE
Cześnik do Dyndalskiego zirytowany tym, że w liście wszędzie zamieścił <i>mocium panie</i>	<i>Niech Cię diabli chwycą / Z taką pustą mózgownicą! / „Mocium panie” – cymbał pisze!</i>	wykrzyknienia zgrubienie przekleństwo indywidualizacja języka
Powtarzane przez Rejenta <i>Niech się dzieje wola nieba</i> bardzo często w zestawieniu z brutalnymi stwierdzeniami o otoczeniu (w tym wypadku o Cześniku)	<i>z flegmą, jak zawsze Ha! – to Cześnik wisieć będzie. Niech się dzieje wola nieba, Z nią się zawsze zgadzać trzeba</i>	wykrzyknienie przysłowie (powiedzenie) indywidualizacja języka
Reakcja Papkina na wieść o tym, że Klara – jako dowód miłości – chce otrzymać krokodyla	<i>Dawniej młoda panienczka Mile rzekła kochankowi: „Daj mi, luby, kanareczka” – A dziś każda swemu powie: „Jeśli nie chcesz mojej zguby, Krokodyla daj mi, luby!</i>	wykrzyknienie zdrobnienia
Rozmowa Papkina z Podstoliną, aby zjednać sobie wdowę i zdobyć jej przychylność dla Cześnika	<i>Żartobliwej pełna weny, Podstolino! pół anioła! Kolosalny wzorze cnoty Pośród hemisfernej sceny, Strojny w miłość, lubość, wdzięki! Pozwól kornie ugiąć czoła I na śniegu twojej ręki Złożyć ustek wyciśnienie. całuje w rękę Sługa, służka uniżony</i>	apostrofa wykrzyknienia hiperbola metafora (<i>śnieg twojej ręki</i> – symbol alabastrowej skóry) zdrobnienie

Komizm języka

[https://view.genial.ly/5e7aaa27ab73410dfc
bc68a5/presentation-zemsta-komedia-w-
czterech-aktach](https://view.genial.ly/5e7aaa27ab73410dfc
bc68a5/presentation-zemsta-komedia-w-
czterech-aktach)

Obejrzyj